
DETTE BØR DU VITE

OM EF

kr. 4,-

**SKAL VI
LEGGJE NED
DISTRIKTENE?**

PAX FORLAG A/S

www.pdf-arkivet.no/eec/ (2022)

DETTE BØR DU VITE OM EF

Dette heftet er skrevet av Jon Elster og Knut Heen.

Seriens redaksjonsutvalg: Fredrik Engelstad, Erling A. Hansen, Arne Kokkvoll, Dag Seierstad og Rune Slagstad.

PAX FORLAG A/S
ISBN 82 530 0467 2

Norge i EF blir et eneste stort utkantproblem. For det første kommer hele Norge til å være i utkanten av EF – geografisk og maktpolitisk. *Vi blir truffet* av beslutningene fra Bryssel – vi kan ikke selv *treffe* de beslutninger som angår oss. For det andre, vil det som er utkantstrøk innenfor Norge, bli en helt hvit flekk på kartet sett fra Bryssel, utkantstrøk i et utkantland. Det er dette siste vi skal se på her. Utkantstrøkene i EF kommer til å bli avfolket og utarmet, gjennom det *spill av krefter* som kapitalen står for, i mer enn en betydning. Kreftenes frie spill fører til økt avstand mellom rike og fattige områder: de som har, skal få mer. ”Den fri-kapitalistiske inspirasjon bak Roma-traktaten bidrar til å øke ulikheten innenfor medlemslandene”, skrev nylig den konservative franske avisen *Le Monde Diplomatique*, som vanskelig kan mistenkes for bygderomantikk. Også Kommisjonen i Bryssel innrømmer dette, i sitt Memorandum fra oktober 1969:

Det er allerede nevnt at en umiddelbar konsekvens av å åpne grenser er en forsterkning av tendensene til geografisk konsentrasjon. Når bedrifter møter konkurranse, ledes de til å søke de direkte betingelser som er best for deres drift, og spesielt de beste betingelser i lokaliseringen av virksomheten. Resultatet er en konsentrasjon i de allerede industrialiserte områder, som tilfredsstillende kravene til effektiv plassering bedre enn andre. I visse tilfeller har derfor den gradvise fullføring av Fellesmarkedet *bidratt til å forverre de overdrevne og skadelige skjevheter* i den geografiske fordeling av produksjonslivet som medlemsstatenes distriktspolitikk søker å fjerne.

Samtidig blir det stadig klarere at privatkapitalismen er et sløseri, et spill med samfunnets ressurser. Motsetningen mellom de bedrifts-

økonomiske og de nasjonaløkonomiske interesser er innebygget i kapitalismen, og den lar seg ikke oppheve med de virkemidler som et kapitalistisk EF kan tillate. En sammenslutning for å styrke den kapitalistiske økonomi *kan ikke* samtidig la folkets interesser bli hovedsaken. I teorien har EF en både- og politikk, som skal tjene både folket og kapitalen, men i praksis må det bli et enten-eller. Det er en god regel at man skal vurdere en person etter hva han gjør og ikke etter hva han sier om sine egne gode hensikter. Vurdert på denne måten skal vi se at EF er en organisasjon for kapitalens og ikke for folkets interesser.

Norge er i dag et kapitalistisk samfunn, men vår kapitalisme er mindre uhemmet og ukontrollert enn den vi finner i EF-landene. I Norge er kapitalen et stykke på vei blitt holdt i sjakk fordi arbeidere, bonder og fiskere har ført en organisert kamp for sine interesser. Vi har fått i stand tiltak som bremser på avfolkningen og gjør det mulig for utkantstrokene å bevare noe av sin livsform. Fordi vi lever i et kapitalistisk samfunn, har disse tiltakene ofte virket dårlig, og de er blitt møtt av mottiltak fra kapitalen. Ingen kan si seg fornøyd med norsk distriktspolitikk i dag, den er altfor ofte ett skritt fram og ett eller kanskje to tilbake. Men i EF vil vi komme inn i en jevn marsj bakover. Her vil alle hindringer for kapitalen bli valset ned, og de norske utkantstrokene vil på lang sikt bli nedlagt.

I dette heftet skal vi begrunne disse påstandene nærmere. Først skal vi ta for oss distriktspolitikken i EF-landene hittil, og vi skal særlig se på utviklingen i Italia og i Frankrike. Disse landene har størst utkant-problemer av EF-landene, og vi må kunne lære mye av å se hvordan de har utviklet seg fra Roma-traktaten ble underskrevet og fram til i dag. Deretter skal vi kort se på hva Roma-traktaten sier om distriktspolitikken, og vise at bestemmelsene her og i de senere tilføyelser er helt utilstrekkelige til å sikre en virkelig støtte til distriktene. På bakgrunn av dette skal vi til slutt vise hvorfor Regjeringen tar feil når den sier at EF-medlemskap vil gi oss *økte* muligheter til å føre en effektiv distriktspolitikk. Påstanden er så urimelig at den arresterer seg selv, for ingen kan vel tro at kapitalistene vil seg selv så vondt. Her som ellers viser Regjeringen hvor langt den er kommet fra sunn fornuft, når den kan tro at kapitalens politikk også kan være folkets politikk.

MÅLSETTING

Det er mange forskjellige målsettinger man kan legge til grunn for distriktspolitikken i et land. Alle vil utbygge distriktene, men ikke alle mener det samme med distriktutbygging. Vi kan skjelne mellom tre slag målsettinger:

1. Økonomisk vekst.
2. Full sysselsetting
3. Bevaring av bosettingsmønsteret.

Det er sjelden mulig å legge like stor vekt på alle disse målsettingene. Politikerne vil nok alltid snakke som om vi kan få både i pose og sekk, men den økonomiske virkelighet viser at man må velge. EF har valgt økonomisk vekst som den dominerende målsetting, mens bevaring av bosettingsmønsteret har vært den minst viktige. Heller ikke sysselsettingen blir særlig viktig i EF-økonomien. Italia hadde tidligere et begrep om full sysselsetting som bare tillot 1,5% arbeidsløshet, men i den nye planen for 1966–1970 taler man om "full" sysselsetting selv med 2,9% arbeidsløshet.

I Norge er det ikke bare befolkningen selv, men også en stor del av politikerne som ser noe positivt i at folk kan få bo der de ønsker. Den enkelte arbeider eller bonde i EF-landene er like interessert i å kunne bo på sitt hjemsted, men i Bryssel og i de enkelte hovedsteder ser man på bosettingsmønsteret som noe negativt, som en "treg" faktor, som en hindring for den økonomiske vekst. På den store EF-konferansen i 1961 om regionalpolitikk sa Robert Marjolin, daværende visepresident i EF-kommisjonen: "Det er et spørsmål vi må se i øynene, hvor ubehagelig det enn kan være i enkelte aspekter. *Det finnes ikke noe dynamisk eller velstående samfunn uten en høy grad av mobilitet i arbeidskraften.*" (Uthevet av Marjolin.) Bruken av ordet "velstående" er avslørende: det faller ikke Marjolin inn å spørre om ikke tvungen mobilitet kan *redusere* velstanden. La oss høre hva Marjolin sier om Italia:

Det er hevet over tvil at det problem som Italia står overfor på grunn av underutviklingen i enkelte sørlige områder, ikke kan løses uten store bevegelser av arbeidskraft innenfor Italia og fra Italia til andre land i fellesskapet.

Hensynsløse utnyttning av arbeidere

Efter titalenre samtaler med eksperter i EEC-kommisjonen sitter man tilbake med et stort hovedinntrykk. Den økonomiske vekten, den økte produksjon, er en alvorlig grunnmakt for de avgjørende politiske beslutninger og for all planlegging i EEC. Ved at den økte produksjon finansieres som et ubetalt gode for alle, tjener den også til et retferdiggjøre politikk. Næringslivet benytter utnyttning av millioner fremmedarbeidere i EEC blir således ofte forsvart med henvisning til ønsket om økonomisk vekt. Det økonomiske system man har etablert krever stadig økning av produksjonen. Kjøperne hevder at en stopp i

importen av fremmedarbeidere i slike situasjoner kan føre til stagnasjon slik, til vanlig arbeidspluss for EEC-landene og deres arbeidere kommer i fare.

Arbeidsmarkedspolitikk i EEC

Av Ted Hanisch

et tiltak for å skaffe arbeidskraft til de enkelte høyproduktive østlender. Det krever et knapt noen år til å avgjøre politiske organer om å redusere lønnsnivået om forenklingen av arbeidskraft til enhver tid skal etterkommes. Korrektivene

til en slik ettervendende politikk fra medlemsstatenes side er i en større sammenheng ubetydelig. Det har derfor, av den belgiske regjering, bli gjort klart forvarende økonomisk industri i importen av arbeidskraft. Landet er berettiget til å bevilge et av disse mulige vitenskapelige i denne typen ordninger. I tillegg av et felles arbeidsmarked, og importen av arbeidere fra ikke-medlemsland

Tre hovedelementer

Det er tre hovedelementer i EEC's arbeidsmarkedspolitikk. Strukturjusteringer og overføring av arbeidskraft fra landbruks- og industriell i utvikling, opprettelse av arbeidsmarkedspolitikk i EEC's arbeidsmarkedspolitikk. Strukturjusteringer og overføring av arbeidskraft fra landbruks- og industriell i utvikling, opprettelse av arbeidsmarkedspolitikk i EEC's arbeidsmarkedspolitikk.

— Kommisjonen stilt plan for systemet og somale forhold løser opp et bilde av økonomisk forandring, sier vår tidligere oppnevnte kontakten i Kommisjonen generaldirektøren for presse og informasjon.

Det er denne planen som har fått EEC-landene å utvikle et nasjonalprodukt til å øke med 70 prosent fra 1958 til 1970.

6,5 millioner bønder

Overføringen av bønder og landarbeidere til mer produktive næringer har hatt et betydelig omfang. Bare i åra fra 1958 til 1970 brøt 6,5 millioner opp fra landsbygda og drog inn til byer og industristeder. Ut fra de vurderinger av produktivitet som følger av den konvensjonelle økonomiske teori, er det en svekkelse at arbeid i det stadig voksende statlige og private byråkratt, er mer produktiv enn virksomhet i landbruket. Altså må arbeidskraft overføres. Det er bare den høye øk-

De gamle som er tilbake. Bildet er tatt på bussholdeplassen i landsbyen Santa Ninfa på Sicilia. Det kunne ikke godt være kommet fra et lokalsamfunn i en annen av Europas utkantene. (Foto: Arvid Valnes)

sag til de tidligere bønder i de enkelte høyproduktive østlender. Det krever et knapt noen år til å avgjøre politiske organer om å redusere lønnsnivået om forenklingen av arbeidskraft til enhver tid skal etterkommes. Korrektivene

Arbeid i EEC

2 millioner gruvedarbeidere

Siden 1958 har også 2 millioner gruvedarbeidere og bauxittarbeidere i EEC-landene skiftet jobb. I tillegg har vært nedgang i tekstil og skapingsindustri. Statistikk over strukturjusteringer i EEC-landene i utvikling og overføring av arbeidskraft fra landbruks- og industriell i utvikling, opprettelse av arbeidsmarkedspolitikk i EEC's arbeidsmarkedspolitikk.

strukturelle befolkning, er overstyrt til høyproduktive næringer i åra fra 1958 til 1970. I 1970 Tallene gjelder arbeidsdata for familier kommer i tillegg, slik at tallet på direkte berørte blir langt høyere.

Strukturjusteringer i EEC-landene har også 2 millioner av arbeidere har blitt inn i de store industrilandsbyene. Arbeidsmarkedet for arbeidstakerne i de enkelte medlemsland er imidlertid så forspjedd at det er uråd å sammenligne med norske forhold.

Fritt arbeidsmarked

For å fremme den mest effektive utnyttelse av arbeidskraft, krever man en mer effektiv arbeidsmarkedspolitikk. Dette er imidlertid noe som er vanskelig å gjennomføre. Arbeidsmarkedet i EEC-landene er imidlertid så forspjedd at det er uråd å sammenligne med norske forhold.

Erfaringene hittil tyder på at denne friheten ikke vil være særlig produktiv blant arbeidstakerne i de enkelte land. Av de ca. 200 000 EEC-borgere som i 1970 dro til et annet medlemsland for å ta seg jobb, var nemlig 87,5 prosent italienerne, 170 000 av dem reiste til Vest-Tyskland. Det blir altså temmelig mye utveksling i EEC-landene. Kanskje noe mennesker vil vel så fram og så at italienerne betrakter langpendlingen mellom Sicilia og Wollfberg som en frihet og rettighet. Enkeltgjør det ikke. Sysselsettingskaperter i Kommisjonen framholdt avgjørelse på grunn.

— Mobilitet er bare et spørsmål om arbeidsmarkedspolitikk. Etter hvert er man i Kommisjonen likevel blitt klar over den mistenksomhet som eksisterer. Fortsettelse side 13

Vi kan bare gjenta: Sør-Italias problemer kan *bare* løses ved å eksportere italienerne. I EF er dette en logisk slutning, men det er en logikk vi må forkaste.

Vi sa at ikke alle målsettinger kan forenes. Betyr det at bevaring av bosettingsmønsteret må skje på bekostning av økonomisk vekst? Det kommer an på hva man mener med økonomisk vekst og hvordan man definerer bruttonasjonalproduktet. Innenfor det kapitalistiske regnskapssystem vi bruker, kan bruttonasjonalproduktet øke når vi må bygge ny industri til å fjerne søppel fra den gamle. Hvis vi hadde utbygget industrien på en annen måte i første omgang, ville vi fått mindre søppel og derfor ingen industrier til å fjerne søplet, og i en kapitalistisk økonomi betyr dette lavere vekst. Ut fra sunn fornuft betyr det en mer rasjonell bruk av ressursene. Hva betyr dette? Det betyr at bevaring av bosettingsmønsteret ikke lar seg forene med maksimal profitt for kapitalistene, men det lar seg forene med en balansert og rasjonell bruk av landets ressurser.

TILFELLET ITALIA

Det er nyttig å begynne med å se på Italias situasjon. Sør-Italia har uten sammenligning de største utkant-problemer i EF. Gjennom århundrer har denne delen av landet stagnert og forfalt, og avstanden til de andre delene av Italia er blitt stadig større. I de siste 20 år har myndighetene gjort flere forsøk på å bygge ut Sør-Italia, men kløften til Nord-Italia er blitt større snarere enn mindre. Årsaken er enkel: de gode hensikter kolliderer gang på gang med kapitalismens lover, og som alltid er det den svakeste part som må vike. Vi kan se dette gjennom flere faser i utvikling. I en fase (ca. 1950–1957) gikk støtten til Sør-Italia i form av tilskudd til investeringer (jernbaner, veier, vannforsyning). Men hjelpen til Sør-Italia fungerte i realiteten som støtte til industrien i nord, utbyggingsprosjektene i sør førte til store kontrakter og leveranser for Nord-Italias industri. Det viste seg også at grunnlagsinvesteringene ikke strakk til for å trekke industri til Sør-Italia: markedene lå for langt unna og det var for lite eksisterende industri å knytte seg til. Også for Sør-Italia gjelder det at den private industri først er interessert i å flytte til et utviklingsområde når det er blitt utviklet.

VEKSTSENTRA I ITALIA

I en neste fase (ca. 1957–65) satset myndighetene i Italia på en mer aktiv linje. Lov 634 av 1957 står sentralt i dette bildet. Vekstsenterpolitikken får her sin første utforming. Denne politikken er basert på å konsentrere innsatsen i områder med størst utviklingsmuligheter. Man mener at denne politikken vil føre til en raskere vekst i området, til en lavere kostnad enn tilfellet vil være med spredt innsats. Tanken er at sterk konsentrasjon i et fåtall utplukkede områder skal skape det man kaller "eksterne fordeler" for bedriftene, det vil si at bedriftene i området skaper fordeler for hverandre. Industrien vil i særlig grad dra nytte av å ligge i nærheten av underleverandører og serviceinstitusjoner, dessuten vil en konsentrasjonspolitik skape et større og mer variert arbeidsmarked. Det kommer i gang en "god sirkel", der industriene tiltrekker seg nye industrier, der arbeidskraften skaper økt etterspørsel og enda flere industrier, osv.

Slik går i alle fall teorien. Virkeligheten viste seg å være annerledes. Det kom til en konflikt mellom den opprinnelige målsetting om å skape nye arbeidsplasser, og den kapitalistiske målsetting om å øke profitten mest mulig. Som man kan tenke seg, var det den siste som fikk overtaket. Næringslivet valgte å satse på kapitalintensive næringer, det vil si næringer med stor kapital per arbeider. Investeringenes størrelse kunne ofte ligge på 2 millioner kroner per sysselsatt. Slik industri er høyproduktiv og godt konkurransedyktig, men noen særlig virkning for sysselsettingen får den ikke. Kapitalintensiv industri absorberer *liten* arbeidskraft og høyt *spesialisert* arbeidskraft, som er vanskelig å oppdrive i Sør-Italia og ofte må importeres utenfra.

Stortingets kommunalkomitee var i fjor sommer på en rundreise i EF-landene, og som naturlig var konsentrerte komiteen seg om distriktpolitiske problemer. Et av medlemene kunne etter hjemkomsten berolige det norske folk: "Det er ingen fare for norsk distriktpolitikk om vi skulle bli medlem i EF." Vi fulgte noen uker senere i komiteens fotspor, og fikk svært forskjellige inntrykk. I motsetning til komiteens offisielle kontakter, la vi vekt på å få kontakt med den lokale befolkning, og vi kan fortelle om en talende opplevelse. På veien fra Sardinia til kontinentet, traff vi en ungdom fra Oristano på Sardinia. Han var på vei til sitt arbeidssted i Torino etter sommerferien.

Effektiviteten i italiensk regionalpolitikk fortonte seg for ham på følgende måte: Ny industri skulle etableres i Oristano og nye arbeidsplasser skulle skapes. Politikerne hadde lovet de arbeidsløse arbeid. Han gikk i to år og ventet. Og etter to år kom det ny industri, men få av de arbeidsløse fikk arbeid. De var ikke kvalifiserte. Arbeidere ble importert fra Nord-Italia, mens de arbeidsløse fra Oristano måtte emigrere. *Dette er kapitalistisk distriktspolitikk.*

Det er heller ikke alltid så lett å trekke ny industri til utkanstrøkene. I en reklamebrosjyre for Mezzogiorno (Sør-Italia) beregnet på bedriftsledere, blir det lagt særlig vekt på å gjøre området tiltrekkende for toppfolk i næringslivet. Det blir understreket at i Sør-Italia kan man lett få tjenere, til lønninger som ligger godt under hva man må betale i Amerika eller andre steder i Europa. Man lever på alle måter "A Good Life", som det heter i brosjyren. Et godt liv — *for kapitalistene eller for deres tjenere?* Hvem var det egentlig distriktsutbyggingen skulle komme til gode?

TEORIEN FOR VEKSTSENTRA

I en integrert kapitalistisk økonomi med fri bevegelse av kapital og arbeidskraft og fri etableringsrett, vil regionale forskjeller stadig øke, i det minste inntil et visst metningspunkt er nådd. Kapital og industri vil bli trukket til de steder der det allerede eksisterer et tilbud på faglært arbeidskraft, godt utviklede grunnlagsinvesteringer (kommunikasjoner, skoler, sykehus) og et nettverk av industrier som den nye bedriften kan gå inn i. Slike steder vil etter hvert utvikle seg til pressområder, men dette vil først og fremst skape problemer for arbeiderne. Det skal mye til før området blir så mettet på industri at kapitalistene av seg selv velger å flytte ut. Selv om det skulle være lønnsomt å flytte fra pressområdet, er bedriftslederne lite interessert i å forlate storbyen, med alle de fordeler den gir for de privilegerte. Det er ikke bare i Sør-Italia at man legger stor vekt på bedriftsledernes interesser, i Kommisjonens Memorandum fra oktober 1969 blir dette framhevet som et helt alment problem.

Siden den økonomiske avstand mellom periferi og sentrum stadig blir større, kan det skje at myndighetene av politiske grunner ser seg nødt til å gjennomføre en utbygging av periferien. I Italia og Frankrike har dette skjedd gjennom en vekstsenterpolitikk. Nå kan et vekstsenter bety mange ting, fra små områder med noen tusen innbyggere til storbyer med over en halv million. I Sverige har man tatt sikte på å

skape relativt mange og små vekstsentra, slik at bosettingsmønsteret et stykke på vei skulle opprettholdes. I Italia og Frankrike tenker man derimot på vekstsentra som store konsentrasjoner av industri. I Sør-Italia har man utpekt 12 vekstområder (med minst 200 000 innbyggere) og 30 vekstkjerner (med under 75 000 innbyggere). I Frankrike har man satset på de såkalte likevektsbyer, 8 byer med over 350 000 innbyggere, som skal avlaste Paris-området.

Teorien – eller ideologien – bak vekstsenterpolitikken er at et slikt senter skal skape ringvirkninger i økonomien, også kalt ”spredningseffekter”. Ved å satse på utviklingen i et vekstsenter håper man at dette også skal stimulere nabo-kommunene, ved å skape etterspørsel for jordbruksvarer, råstoffer og lokale industriprodukter. Om dette sier universitetslektor Tormod Hermansen ved Norges Handelshøyskole:

Disse positive spredningseffektene styrke og rekkevidde er beheftet med stor usikkerhet i teorien, og empirisk har de vel heller ikke alltid vært lette å identifisere. Tvertimot synes frykten for at kumulative konsentrasjonseffekter ville dominere over spredningseffektene velbegrunnet. Skulle dette inntreffe, vil et vekstsenter, i stedet for å være en løftestang for en hel regions utvikling, føre til at ressursene dreneres ut av vekstsenterets omland og fører til stagnasjon her.

Hva betyr ”kumulative konsentrasjonseffekter”? Det betyr at distriktsutbygging i et kapitalistisk samfunn er en selvmotsigelse. Når man forsøker å oppheve skillet mellom sentrum og periferi, så oppnår man ikke annet enn å skape en rekke små sentra, hvert med sin periferi. De ”grå soner” rundt vekstsentrene er et velkjent fenomen. Dette ligger som nevnt i kapitalismens logikk: industrien søker seg til de steder hvor det allerede er industri og hvor grunnlagsinvesteringene er foretatt.

En virkelig desentralisering av industrien måtte forutsette at man ga avkall på en del av de stordriftsfordeler og eksterne fordeler som man får i pressområdene. Dette ville være bedriftsøkonomisk ulønnsomt, men nasjonaløkonomisk lønnsomt, fordi man på samme tid ville bli kvitt mange av de *eksterne ulemper* som også hører til pressområdene: forurensning, lange reiser til arbeidet, dårlige boligforhold, osv. De ”eksterne” virkninger er de indirekte og utilsiktede virkninger av konsentrert industri. Ingen enkelt bedrift kan skape slike virkninger, bare flere bedrifter tilsammen. I en kapitalistisk økonomi er det slik at *de eksterne fordeler går til kapitalistene, de eksterne ulemper til arbeiderne*. Kapitalistene tjener på å etablere seg i pressområder, arbeiderne taper. Så lenge det er kapitalistene som treffer investeringsbeslutningene, kan man tenke seg hva som vil telle mest.

VIRKEMIDLER I DISTRIKTSPOLITIKKEN

Hva gjør myndighetene i Italia og Frankrike for å desentralisere industrien? Hvilke virkemidler rår de over? Det første vi spør om, er selvsagt om de ikke bruker etableringskontroll i pressområdene, i Nord-Italia og i Paris-distriktet. Det viser seg at innenfor EF er slike positive forbud vanskelig, for ikke å si umulig å gå gjennomført. I Paris-området finnes det nok lover som hjemler kontroll, men de er fulle av smutthull og er i de siste år blitt stadig løsere håndhevet.

I Italia debatterte Nasjonalforsamlingen spørsmålet om etableringskontroll og etableringsavgifter sommeren 1971, men begge disse tilbakemidlene ble avvist. Hva var grunnen? Ikke at slik kontroll skulle være i strid med regelverket i EF. Grunnen var at italiensk industri og italienske myndigheter fryktet kapitalflukt fra Italia til andre land i EF. Det er den samme begrunnelse som ligger bak den store investeringsfrihet i Paris-området. Dette har som nevnt lite å gjøre med det *formelle* regelverk i EF. Motviljen mot etableringskontroll har sammenheng med de *reelle* økonomiske forhold i EF-landene. Siden forholdene er lagt til rette slik at kapitalen fritt skal gå der hvor den får størst avkastning, ville det være økonomisk selvmord av Italia å satse på at kapitalen fritt skulle gå til de nest beste stedene i Italia når den kunne gå til de beste stedene i Frankrike eller Vest-Tyskland. *Det er ikke nødvendig med formelle forbud mot etableringskontroll når slike tiltak i realiteten forbyr seg selv.*

Kapitalen skal ikke tvinges, bare lokkes: dette er den tanke som ligger til grunn for distriktspolitikken i EF-landene. Man skal "legge forholdene til rette" for kapitalen slik at den av seg selv søker til distriktene, gjennom virkemidler som grunnlagsinvesteringer, skattelettelse, investeringstilskudd, osv. Vi så ovenfor at slike virkemidler ikke fører til noen virkelig balansert vekst, og at de i beste fall bare fører til at man avlaster gamle pressområder ved å opprette nye. Men ofte er ikke disse virkemidlene en gang gode nok til dette. Fordi kapitalen og næringslivet alltid har profitten for øyet, bruker de støttemidlene på en måte som tjener deres interesser, og ikke distriktenes interesser. Vi har allerede sett eksempler på dette, og vi skal snart se flere.

De gamle er tilbake. Bildet er tatt på bussholdeplassen i landsbyen Santa Ninfa på Sicilia. Men det kunne like godt ha vært hentet fra et lokalsamfunn i en annen av Europas utkanter.

"DEN INDRE KOLONISERING" I FRANKRIKE

Franskmannen Robert Lafont har beskrevet distriktpolitikken i Frankrike som en form for "indre kolonisering". Et slikt uttrykk er noe mer enn et slagord, det inneholder viktige politiske og økonomiske realiteter. Innenfor et kapitalistisk land vil utkantområdene komme i den samme stilling som koloniene utenfor landet, med den forskjell at den indre kolonisering vil bli tilslørt av det nasjonale fellesskap. Sentraliserings-ideologien sprer seg ofte til utkantområdene, slik at de som blir kolonisert, ender opp med å tro at det er til nasjonens beste.

Robert Lafont legger særlig vekten på 5 former for slik indre kolonisering.

1. I den utstrekning det finnes lokal industri, blir den eid av kapital utenfra, gjerne fra Paris. I 1963 fantes det i området Languedoc i Sør-Frankrike (godt over 1 million innbyggere) bare to bedrifter over 100 ansatte som var lokalt eid. Det samme gjelder for Marseille, som til tross for sin tilsynelatende velstand, er en havneby helt løsrevet fra de omkringliggende områder. Slik "fremmed" kapital har to velkjente følger. For det første vil det ikke komme i gang noen spredningseffekter av betydning. Den utenfra-eide bedriften vil ofte være en del av et større konsern eller industrigruppe, som selv inneholder underleverandører og serviceinstitusjoner for bedriftene. Råstoffer og maskiner vil bli importert, fra utlandet eller fra det nasjonale sentrum. For det andre er det ingen grunn til å tro at overskuddet fra bedriften vil bli reinvestert lokalt. Tvert om vil overskuddet inngå i konsernets overskudd, som blir brukt ut fra hensyn der de lokale interesser overhodet ikke kommer inn. Selv om bedriften geografisk sett er en del av periferien, ligger den økonomisk sett i sentrum og bidrar bare i liten grad til vekst og differensiering av det lokale næringsliv. *Distriktene blir brikker i et spill, og ikke medspillere.*

2. Næringslivet i distriktene blir lagt opp omkring utvinning av råstoffer, mens den videre foredling skjer nærmere sentrum. I Sør-Frankrike har man flere eksempler på en type olje-imperialisme som er velkjent fra den tredje verden. Først finner man naturgasser i store mengder. For å utvinne den, må man så sikre seg et stabilt marked for produksjonen. En naturlig løsning ville være å bruke gassen til å bygge opp andre industrier i området, men dette ville ikke gi den

tilstrekkelige kortsiktige profitt. Altså baserer man seg på å overføre gassen til Paris-området, der det finnes et stort marked som kan nyttiggjøre seg denne billige gassen. Naturressurser i periferien kommer sentrum til gode: vi kjenner mekanismen. Noe kommer vel også periferien til gode, i form av sysselsetting ved de store utvinningsanleggene som skulle bygges opp. Men når byggetiden er slutt, er det også slutt med det meste av sysselsettingen.

3. Et tredje forhold er at også jorda kommer på fremmede hender, særlig rismarker og vinmarker. Når man enkelte steder også bruker fremmed (særlig spansk) arbeidskraft, får man det perfekte eksempel på en virksomhet som bare i rent geografisk betydning har noe med det lokale område å gjøre. En interessant detalj: det er *la Banque d'Indochine* som står sentralt i eksproprieringen av rismarkene i Rhone-deltaet. Når forholdene svikter for den ytre kolonisering, kan man alltid bruke sin erfaring i den indre kolonisering.

4. Tilsvarende forhold gjelder for distribusjonsnett. Grossister og mellommenn fra Paris behersker omsetningen av jordbruksprodukter fra Sør- og Vest-Frankrike.

5. Til slutt nevner Lafont kolonisering gjennom turismen. I området Languedoc-Roussillon (langs Middelhavet ned til spanskegrensen) har den franske stat foretatt enorme grunnlagsinvesteringer, i drenering av sumpene og i kommunikasjoner, med tanke på å bygge opp en ny Riviera. I første omgang førte dette til enorme gevinster for private spekulanter, som begynte å kjøpe opp områder for en billig penge, for senere å selge dem til skyhøye priser (opp til 80 ganger av hva de hadde betalt.) Senere har det vist seg at også de penger som de ferierende og tilreisende etterlater seg, snart finner veien til Paris. Det er fremmed kapital som eier hoteller og leier ut hus, det er fremmed kapital som bygger ut de store varehusene. Selvsagt vil også de lokale kjøpmenn og den lokale arbeidskraft nyte godt av turismen i sesongen, men 8 av årets 12 måneder faller likevel utenfor sesongen. Den som en gang har ruslet gjennom en slik spøkelsesby om vinteren, vet at ordet kolonisering ikke er for sterkt. Den lokale befolkning har også begynt å protestere mot å skulle livnære seg ved å være maleriske kulisser for turistene.

Sicilia mangler halv million arbeidsplasser

Aret 1971 begynte den store og lange katastrofen for Belicedalen på Vest-Sicilia. 15 000 mennesker av en befolkning av 150 000 måtte utvandre for å skaffe seg utkomme. Det var de unge som drog ut. Den katastrofen fullet der nå opplever er store enn hva de opplevde en februardag i 1968. Jordskjelvet tok 14 landsbyer i området. Nesten hele befolkningen ble husløse og enda bor 90 000 mennesker i hus som skulle være midlertidige brakker. De er bygd av bolerubikk i alle variasjoner.

I brakkebyen under det som ennå var byen Partanna mot i vil formannskapet i Folkekomiteen for Belicedalen, Lorenzo Esalra, han leder landbefolkningen i en tilsvetende håpløs kamp mot utvikling og avfolkning.

Regjeringen i Roma er ikke interessert i å bygge opp igjen byene i området. De ønsker at byene våre skal stå som ruiner og at folk flytter ut slik at man er sikret tilførsel av arbeidskraft til industrien i Nord-Italia. Derom vi hadde fått lån og tilskudd til gjennopbygging av byene våre og til utvikling av landbruket og lokal industri, ville folk blitt sysselsatt. Da ville de ikke tatt seg flytte nordover, til Tyskland og Sveits

Mens regjeringen enda bevilget midler til en viss gjenoppbygging av vester odelaget under jordskjelvet, og arbeidet med å bygge brakkebygginger, var det sølt til alle. I fjor var det bare 500 mennesker som utvandret. Men nå er det slutt på bevilgningene, og utflytningen øker voldsomt.

Korruperte politikere

Selve byggingen av brakkebyene i dalen gav oss et godt eksempel på hvor korrupert det politiske systemet er på Sicilia. Av

de midlene den italienske regjeringen bevilget til hjelpearbeidet tok mafian minst 50 prosent. Brakkebyene ble nesten tre ganger så dyre som nødvendig. Levret fra blant andre det tyske firma AG Keller kostet de 500 000 lire pr. stykk. Regjeringen betalte 2 000 000. Av noen tusen brakker ble det mye penger til våre korruperte politikere og byråkrater i administrasjonen. Derom befolkningen selv hadde fått kontroll over pengene, kunne det langt på vei vært nok til å bygge opp igjen skikkelige byer, av teglstein, byer med miljø slik sicilianerne vil ha det. Slik situasjonen nå er, nå befolkningen stadig kjenne videre for gjennopbygging og utvikling av næringslivet.

Hanndag vi var i Partanna lanserte regjeringen hva man kalte et revolusjonerende utviklingsprogram for Sicilia. Det skal investeres 9 milliarder norske kroner. Det skal gi 14 000 arbeidsplasser, av disse kommer 7000 i den jordskjelvramte Belicedalen. En stor del av arbeidsplassene kommer i et aluminiumsverk

14 000 arbeidsplasser

Planene er typiske for den italienske regjeringens manglen-

Fra landsbyen Santa Ninfa. Det eneste man har gjenreist er en bensinstasjon

de vilje til å stanse avfolkningen av Sicilia, sier Lorenzo Esalra. — 14 000 arbeidsplasser for de nærmeste åra er en dråpe i havet. Det trengs pr. i dag en halv million arbeidsplasser, og hvert år faller nye 20 000 bort. Særlig går det tilbake med småindustrien. Den blir utkonkurrert av de store konsernene, nord-italienske og utenlandske.

Landbrukspolitikk i EEC

— Vi arbeider i folkekomiteen for en helt annen politikk. For 5 milliarder lira (50 millioner kroner) kunne vi bygd en densning i dalen og skaffet overrindingsnett for landbruket. Det

ville gitt langt flere arbeidsplasser enn det man nå får, og samtidig mulighet for videre utvikling av det lokale næringsliv. Regjeringen i Roma er ikke interessert i slike planer. Den ville være i strid med EEC's landbrukspolitikk som tar sikte på utvikling av landbruket. Dessuten gir industrien i Nord-Italia stadig krav på mer arbeidskraft.

Europas utkant

— Politikterne i Roma tar ingen hensyn til enskens fra oss som lever her i Europas utkant. Vi krever kapital til å utvikle landbruket og det lokale næringslivet. I stedet gir regjeringen

støtte til utenlandsk industri som er villig til å opprette fabrikker her på Sicilia for å dra nytte av billig arbeidskraft. Folk er så desperate i mangel på arbeid at de tar hva de får.

En tur gjennom den jordskjelvramte Belicedalen gir et inntrykk av tristhet og elendighet man ikke glemmer. Enkelte tall blir seg fast i hukommelsen. Hvert tiende menneske utvandret på ett år. En kveldstund i brakkebyen Gobellina snakker vi med de gamle, som prøver å drive jorda på et vis, mens de unge mannfolkene er i Torino eller i Sveits eller Vest-Tyskland på arbeid.

ITALIAS DISTRIKTSPOLITIKK: EN OPPSUMMERING

Vi har pekt på en del av de økonomiske mekanismer som virker i EF-landenes distriktspolitikk. Innsikten i disse mekanismene er viktigere enn tall og statistikk. Det kan f.eks. tenkes at statistikken for en kortere – eller middels lang – periode peker på et sammenfall mellom kapitalens interesser og folkets interesser. Vi kan likevel ikke slutte av dette at det alltid vil være sammenfall, hvis det f.eks. oppstår en krise eller hvis kapitalen finner det nødvendig med store strukturendringer i industrien. Når man først har forstått hva det vil si å ha profitt og kapitalinteresser som sine motiver, forstår man bedre hvordan kapitalistene handler og da faller man ikke så lett for tall-demagogenes argumenter.

Vi kan se et eksempel på dette når det gjelder Sør-Italias utvikling. Her taler tallene – et stykke på vei – sitt tydelige språk. De viser at forholdet mellom sør og nord er omtrent det samme i dag som for 20 år siden når det gjelder inntekt pr innbygger, mens forholdet har forverret seg for sør når det gjelder bidraget til nasjonalinntekten. Bruttoinntekten i sør er nå som før omtrent halvparten av hva den er i nord, og Sør-Italias andel i nasjonalinntekten har sunket fra 24,5 til 22,5%.

Man kan altså si at avstanden har økt noe mellom nord og sør. Ettersom Nord-Italia har hatt en usedvanlig kraftig vekst i perioden, kunne man kanskje tro at det var positivt at Sør-Italia klarer å holde såvidt godt følge. Dette er en gal måte å se på saken, og nå kan vi forstå hvor villedende statistikken kan være. For det første må vi huske på at inntekten per innbygger stiger når en stor del av de arbeidsløse innbyggere emigrerer. På denne måten skulle man kunne øke inntekten per innbygger til utrolige høyder bare ved å tømme området for befolkning. Videre må vi huske på at en stor del av Sør-Italias økonomiske vekst er satt i gang av inntekter som er sendt hjem fra dem som har flyttet til Nord-Italia eller Tyskland. Slike overføringer stimulerer etterspørselen og øker den økonomiske vekst, men det er ikke en stimulans som er skapt på stedet.

For det tredje er det viktig at vi ikke nøyer oss med å tale om "Sør-Italia", men at vi skjelner mellom vekstsentra og andre områder. De sør-italienske vekstsentra (Områder og Kjerner) hadde i perioden

1951–61 den samme økning i sysselsettingen (30%) som Nord-Italia, mens sysselsettingen gikk ned 1% utenfor. Mens den yrkesaktive del av befolkningen falt med 10% utenfor vekstsentrene, økte den med 6% innenfor. Det er også nødvendig å skjelne mellom ulike vekstsentra: blant de 12 Områder og de 30 Kjerner er det 4 som har tiltrukket seg brorparten av støtten. For å sette det på spissen: statistikken ville ha sett lik ut hvis man hadde opprettet en ny storby i Sør-Italia, men ingen ville kalle det for distriktpolitikk. Når vi snakker om distriktpolitikk, må vi ikke konsentrere oss om de totale tall, fordi disse kan dekke over store forskjeller mellom ulike områder.

FRANKRIKES DISTRIKTPOLITIKK: EN OPPSUMMERING

I Frankrike har man ikke ett distriktsproblem, men mange. Det viktigste skillet går mellom Paris-området og resten av landet. I tillegg kan vi trekke en rett linje fra nordvest til sørøst, fra Le Havre til Marseille, og si at det som ligger sørvest for denne linjen er utkantområder i økonomisk betydning. Særlig utsatte er områdene Massif Central (midt i Frankrike) og distriktene helt i sørvest (Aquitaine, Poitou-Charentes).

Generelt sett kan man si at fransk distriktpolitikk ikke har hatt som målsetting å konsentrere støtten til de områder som trenger den mest, men å kanalisere den til de områder der den kan ha størst virkning. Dette betyr at de områder som fra før er lite utviklet, blir overlatt til seg selv – eller snarere overlatt til den indre kolonisering vi har beskrevet. Allen og MacLennan har nylig forsøkt å vurdere virkningene av fransk distriktpolitikk fram til 1966. De betegner utviklingen av Massif Central – et fjell-lendt jordbruksområde som kan minne om deler av Norge – som ”udelt dyster, hvis man ikke er villig til å godta videre utvandring fra området som et rimelig element i en løsning”. De peker videre på at resultatet av desentraliseringen har vært at områder like utenfor Paris-gryta har trukket til seg det meste av den nye industrien. Det dreier seg om områder som også uten investeringsbidrag o.l. ville ha vært tiltrekkende, ettersom de har mange av fordelene ved desentralisering og få av ulempene.

Det synes ikke å være en urimelig oppsummering av fransk distriktpolitikk hvis man sier at den har hatt som virkning å framskynde en prosess som i løpet av få år ville ha kommet av seg selv,

Emile Raja, 53-årig elstrikker ved Renaults avdeling for nye bilmodeller, og hans kone Françoise, 46 år og lærerinne.

sommeren, og en ukke-hvils hvord han har arbeidet over 20 år på bedriften. I den uken må han ta ut noen sommerferier. Hver tredje måned får han et personlig lønnettlegg på 730 kroner og han får 1000 kroner i ekstra feriepenge hvert år. Hans lønnettleg blir på denne måten gjennomsnittlig ca. 49000 kroner. Françoise Raja tjener 17000 kroner måneden, og med hennes løn har familien til sammen altså en årlønn på 80000 kroner, eller ca. 3000 kroner måneden.

Bare 3 000 i skatt!

Trykkesakeret virker for familien som for alle andre i Frankrike. Derfor har journalist

A Gidske Anderson

Renault et godt utbygd sosialt oppsett med bl. a. legelønn og tannlegeklønn. Denne tjenesten omfatter alt og for hele familien, fra tenner til briller. Familien berører seg også av kulturjenestene på bedriften, bakene de har, er kjøpt etter avtale med trykkesakeret der. Blant de store innkjøpene er abonnement på UNESCOs 10 binds verk om menneskehetens historie. Bare det første bindet er kommet end, og Raja sier den forhistoriske perioden ikke interesserer ham så mye. Men han vender seg særlig for barna han har kjøpt disse bøkene, sier han.

I det hele tatt går meget av familiens inntekt til barna. Fru Raja klager sterkt over hvor liten hjelp det er å få til utdannelsen, hver best regner hun med å skulle ut med om lag 2000 kroner til bøger og skoleutgifter for de to døtrene som ennå er under utdanning. Hun synes

ARBEIDERBLADET

stiltillit og vil. Han er uskikker på hvor alt dette vil føre ham. Det blir slett stadig større krav til arbeidene, også daglig sett, og maaet faller av løst.

Det har vært en hel del tross på Renault det siste tiden, med flere store utslipp fagforeningene og så særlig den kommunistiske CGT og unge «maoister». Hvorfor har Raja på dette? Her er han enig med kommunistene, «Maoistene» er fremmedelementer i bedriften, mener han. De har ingen mulighet til å ivareta arbeidernes interesser. Eller rettere, hvis det er det. En hel del unge mennesker kommer til Renault i dag for å ha et levebrød mens de studerer. Det synes han i og for seg er beundringsverdig, og det finnes også arbeidere som helst dem. Men de vil alle sannsynligvis komme til å forlate «hans verden», det vil si arbeidernes verden, når de er ferdig med studiene. Han er derfor mest opptatt om overfor deres politiske virksomhet.

Mot myndighetene og mot maoistene

Jeg minner ham om at «maoistene» vel egentlig er oppbitt av det gamle systemet som har gitt priset i moderne industri. Jo, men de kommer utendri, og hele deres aktivitet i og for seg er noe forbigående. På bunnen har vi falden av at det er ungdommene som kommer og ber om deres aktivisme som mer enn noe gir Raja misliken.

Françoise Raja og datteren Sylvie griper også inn i demonstrasjon. Françoise Raja har som lærerinne problemer med ungdommen i de store klassene på skolen. Hun instruerer det. Men selv om man får inntrykk av at hun er av den nok så myndige sorten, så er hun likevel mer på ungdommens side enn sin mann.

vil ha endret hele skolevesen i Frankrike. Men hun liker ikke de radikale elevenes metoder. Ordet «repression» er på alle lepper i Frankrike, nemlig over store deler av ungdommen på skolen som en undertrykker. Sylvie er mest alle fremme for «repression», også de unge omgivelser. Problemet har tydelig vært oppå for i familien Raja. Og ikke en eneste familie i landet unngår det. Fru Raja forteller for øvrig at datteren Catherine,

For Renault-elektriker Raja er „maoistene” fremmed-elementer

Emile Raja er 53 år gammel og har arbeidet i 22 år på den støttestruerens bilfabrikken Renault. Hans kone Françoise er 46 år, og hun har de siste ti årene etter at de tre barna ble store nok, tatt opp igjen arbeidet som lærerinne. Den eldste datteren, A. Sylvie er 22 år og har studert engelsk ved universitetet, nå er

Mennesker, meninger og levevilkår i Frankrike

og på betaler altfor mange NR 71 - DAGBLADET, FREDAG 24. MARS 1972

NR 71 - DAGBLADET, FREDAG 24. MARS 1972

Det sosiale paradisi

Arbeiderbladets mangeårige Paris-korrespondent, Gidske Anderson, turnerer i disse dager for å krets fram «Mennesker, meninger og levevilkår i Frankrike». Det er særlig arbeidernes hverdag i dette EF-land, Gidske Anderson leter fram, og det er om arbeidssom journalist, som er i virksomhet, ma vi tro. Mye arbeid er lagt ned i utvelgelsen av de arbeiderfamilier som smilende presenteres på side 3 i Arbeiderbladet. Ingen sure minner i det rosaerde paradisi. Her kan lese om arbeidere i idylliske sma hus i Paris' forsteder. Riktignok jobber begge ektefeller, men man får ikke riktig klarhet i om dette er tvungende nødvendig for livets opphold. Det er sikkert en fornyelse likevel.

Ved bilfabrikken Renault har noen arbeiderfamilier 60.000 kr i inntekt. Av dette går 3000 kr til skatt. Feriene tilbringer familien på hotell i Italia, og ellers benyttes fritiden til studier i bedriftens bibliotek. For tiden studerer arbeiderfamilien UNESCO's 10 binds verk om menneskehetens historie.

Vi venter i spenning på skildringen fra framskridende arbeidsgjettosen rundt Paris.

Ferierer på hotell i Italia døtrene på universitet og gymn

hans gift med en sveiter og de er bosatt i New York for at par år. Den 20 år gamle Catherine studerer tysk ved universitetet i München, etter et par år på universitetet i Montreu ved Paris. Den yngste datteren Sylvie er 17 år og skal ta sin artium på matematikkvidenskap i fr. Hun også har planer om videreutdanning.

Raja, datteren Sylvie, Françoise mor som er pensjonert og en liten veekensløst, en 12 år gammel amerikansk pige som Raja har som elev på skolen, og som hun skal hjelpe med frøskolen ved å ha henne i huset fra tid til annen.

Raja trekker fram alle store innkjøpene skjenker fra Renault for å gå gjennom lønnsforholdene. Hans lønnsoppsett for januar i år er gjennomsnittlig sier han. Med alle tillegg for antenne, transport og overtid kommer han opp i 3000 kroner. Han trekkes om lag 300 kroner for ting som trykkesaker, senesaker og arbeidsgjettosen, og har derfor etter en nettolønn på 2600 kroner. Han starter jobben klokken 7.15 om morgenen og er ferdig klokken 17. Han har fri lørdag og søndag. Hvis han får ulykke serne (i alle arbeidstid) som han har sammenhengende om

Frankrike Raja er altså en solid fransk arbeiderfamilie, som etter meget på sine barn. Raja er elstrikker og arbeider i en avdeling som lager utstyr for maskinene til Renault. I li år arbeidet han på Renaults fabrikk i Millancourt, 87a ute i Belgia hvor de store arbeidstidene går. De siste 11 år har han

tilk i det, alle sliens gjennoms alle de tre slag representert av sier CGT har vært og FO 30 er avstemningen Det er bare 3000 aka arbeidere i all denne innel er nok så minst Man kan har likvel. Men si at arbeidernes rettigheter over a null er for så vakt, sier han en høyt oppå der, og Raja li ved som arbeid bilansene over t automasjonen i den. Han erklæret helen av suten kursene grunne

— Men den skilningsingen kom ikke.....

som et resultat av bevegelsene i en ekspansiv kapitalisme. Fordi de enkelte bedrifter og kapitalister kan være trege med å oppdage nye gunstige investeringsområder, må staten sette seg som mål å gå foran i utvidelsesprosessen. Denne distriktspolitikken springer ut av ulempene ved pressområdene, og er lite motivert av ulempene i utkantområdene. Dette kommer helt klart fram i det innlegget av franskmannen Marjolin som allerede er sitert. Hans begrunnelse for en aktiv distriktspolitikk er at den økonomiske vekst i pressområdene med tiden vil bli langsommere, og at kapitalen må søke seg ny og jomfruelig mark. Denne mark må selvsagt ligge slik til at bedriftene ikke svekkes i sin konkurransevne, det vil si at hensynet til distriktene kommer i annen rekke, langt bak hensynet til kapitalen.

EF-INSTITUSJONENE OG DISTRIKTSPOLITIKKEN

Hittil har vi sett på distriktspolitikken i to land som for det første er kapitalistiske og for det andre medlemmer av EF. Vi har sett hvordan distriktspolitikken ikke kommer arbeidere eller næringsliv i distriktene til gode, hvordan den tar sikte på vekst og profitt snarere enn på sysselsetting og bevaring av bosettingsmønsteret. Dette har vi vist uten å trekke inn regelverket i EF, vi har nøyet oss med å vise at denne distriktsfiendtlige distriktspolitikken følger av den kapitalistiske økonomi generelt.

Noen vil da kanskje si: hvis disse landene er distriktsfiendtlige fordi de er kapitalistiske og ikke fordi de er EF-medlemmer, hva er det da som hindrer oss i å fortsette vår distriktspolitikk i EF? Til dette er å si at EF er en organisasjon for kapitalistiske stater som tar sikte på å opprette en gjennom-kapitalisert økonomi i Europa. *Kapitalismens logikk er den samme logikken i EF*, og det er derfor ønsketenkning å tro at det går an å være medlem av EF uten å rette seg etter kapitalismens lover. Hvis man aksepterer de "tre friheter" – fri kapitalbevegelse, fri etableringsrett, fri bevegelse av arbeidskraften –, så kan man ikke samtidig si at man vil føre en distriktspolitikk som bygger på dirigering av kapitalen, etableringskontroll og bevaring av bosettingsmønsteret. Det vil si: man kan nok si det, men man kan ikke bli tatt alvorlig. Det er grunn til å tro at Bratteli tar seg selv alvorlig, men vi andre må se at han slår seg på munnen når han snakker om det sosialistiske Norge i det kapitalistiske EF.

I Roma-traktaten finnes det en rekke ulike bestemmelser som angår distriktspolitikken. Ved siden av noen helt generelle bestemmelser (§§ 155, 235), finnes det bestemmelser om distriktspolitikk i tre ulike sammenhenger. For det første er det enkelte artikler (§§ 39, 49) som sier at man må ta regionale hensyn i utøvelsen av Fellesskapets politikk. For det andre finnes det flere bestemmelser (§§ 75, 80, 82, 92, 226) som sier at de generelle bestemmelser kan modifiseres eller avvikes hvis det foreligger regionalpolitiske eller distriktspolitiske grunner til det. For det tredje finnes det bestemmelser som oppretter fonds med regionale virkninger: jordbruksfondet, sosialfondet og investeringsbanken.

EF OG DISTRIKTSPOLITIKKEN TIL 1969

Det må være riktig å si at det inntil 1969 ikke lå noen samordnet distriktspolitikk til grunn for anvendelsen av disse bestemmelsene. Målsettingene var uklare, forholdet mellom Kommisjonen og medlemslandene var uklart og konfliktfylt. Det utviklet seg en inndeling av områdene i fire slag: underutviklede områder (særlig jordbruksområder), stagnerende industriområder (f.eks. Nord-Frankrike), pressområder (velstående byer og tettsteder) og grenseområder. Ut fra denne inndelingen ble det trukket opp prinsipp-erklæringer og uttrykt en del fromme ønsker om koordinering mellom medlemslandene, men med liten praktisk virkning.

Mer interessant er det å se på hvordan fondene fungerte. *Investeringsbanken* har ikke noe initiativ i regionale saker, og kan bare slutte seg til eksisterende prosjekter. Bersani-rapporten (1966) fant at banken hadde for liten kapital til å virke som utviklingsfond. Den kan trekke på spesielle kreditter i medlemslandene, men er da begrenset av markedsrenten. *Sosialfondet* skal ifølge art. 123 øke sysselsettingen og arbeidskraftens mobilitet. I praksis betyr dette å flytte arbeiderne til arbeidsplassene, og ikke omvendt. Birkelbach-rapporten (1963) uttaler at sosialfondet har bidratt til å utvikle tilbakeliggende områder bare i den utstrekning det har lettet utvandring av arbeidere. Heller ikke sosialfondet kunne tidligere ta egne initiativ, dette er nå i ferd med å bli forandret, uten at man vet noe om virkningene. *Jordbruksfondet* har heller ikke store muligheter i regionalpolitikken, ettersom såvel grunnlagsinvesteringer som industriutbygging i utkantområdene faller utenfor dets kompetanse.

DEN NYE DISTRIKTSPOLITIKKEN

Kommisjonens Memorandum om regionalpolitikk fra 1969 var det første skritt i retning av en mer aktiv distriktspolitikk. Det ville føre for langt å trekke opp de forskjellige langsiktige retningslinjer som har vært foreslått. Enklere er det å skjelne mellom de positive og de negative tiltak. De positive tiltak går sjelden lengre enn til vage

talemåter om "utveksling av informasjon" om regionale problemer, eller til prinsipperklæringer om at det bør utbygges et system for støtte til tilbakeleggende områder.

De negative tiltak er mer presise. Først og fremst dreier det seg om forbudet mot å gi høyere investeringsbidrag enn 20% i de "sentrale områder" av EF. Bakgrunnen for dette forbudet var at landene i de foregående år hadde ført en overbudspolitikkk når det gjaldt å tilby støtte for å trekke ny – særlig amerikansk – kapital til landene. Det var blitt gitt støtte også til områder som kunne stå på egne ben, og Kommisjonen fant at dette var et brudd med det grunnleggende prinsipp om ikke-diskriminering i Roma-traktaten. Det ble sagt at det som kan skade konkurransen mellom EF-landene er ikke distriktsstøtte i seg selv, men bruken av slik støtte til andre formål, det vil si bruken av investeringsbidrag for å støtte landet i konkurransen med andre land.

OPPSUMMERING OM EF OG DISTRIKTSPOLITIKKEN

Det ligger i sakens natur at distriktspolitikken er av underordnet viktighet i EF-regelverket. Kommisjonen stiller seg avventende velvillig til den distriktsutbygging de enkelte medlemsland måtte foreta, den stiller seg forsiktig oppmuntrende til tanken om et EF-fond til distriktsutbygging, der et land skulle kunne få støtte fra EF som helhet til sine distrikter. Den stiller seg derimot skarpt negativt overfor tiltak som kan ødelegge konkurransen og hemme den frie kapitalbevegelse. I Kommisjonens Memorandum fra 1969 blir det stilt som målsetting å få en maksimumsgrense for investeringsbidrag i *alle* typer regioner.

Vi har allerede sagt at det i EF ikke er behov for noe formelt forbud mot etableringskontroll. Hvis noen er dumme nok til å ville skremme kapitalen vekk, må de gjerne få lov til det. Derimot er det i høyeste grad behov for forbud mot støtte. Ingen skal få lov til å tiltrekke seg kapital med kunstige midler. Dette er det viktigste punkt i distriktspolitikken i EF. Det har tatt lang tid før Kommisjonen har fått gjennom forbudet mot investeringsbidrag over 20% i de sentrale områder. Det vil neppe ta like lang tid før dette forbudet blir skjerpet og utvidet.

HVA HAR DETTE MED NORGE Å GJØRE?

Vi har sett på distriktspolitikken slik den føres i to EF-land, Italia og Frankrike. Videre har vi sett på regelverket i EF hva angår distriktspolitikken. Men det er ikke Italias eller Frankrikes EF-medlemskap det står politisk kamp om i dag, det gjelder Norge. Spørsmålet er i hvilken grad Norges medlemskap i EF ville føre til at distriktenes – utkantsområdenes – stilling ble svakere enn den ellers ville ha blitt.

I sin fulle bredde er dette et altfor stort spørsmål til at vi kan behandle det her. Utkantstrøkernes stilling er for en stor del avhengig av vilkårene for fiske og jordbruk. Det er vel ikke nødvendig – og av plasshensyn heller ikke mulig her – å vise hvor dårlig forhandlingsresultat vi fikk i Bryssel for jordbruk og fiske. Fiskeriministeren så seg nødt til å gå da resultatet forelå, og dette til tross for et meget sterkt press fra partifellene. Jordbruksprotokollen har kommet i den enestående situasjon at ingen vet hva som egentlig står i den, samtidig som Regjeringen – naivt eller kynisk – sier at den norske fortolkning vil være den som blir juridisk bindende. Hverken franske, tyske, nederlandske eller danske myndigheter har på forespørsel erklært at den norske fortolkningen er den riktige.

Her skal vi legge hovedvekten på vilkårene for industrien i utkandstrøkene. Nå er dette bare en side av saken, og den andre siden angår industrien i pressområdene. *Det er ikke slik at pressområdene får det bedre når distriktene får det verre*, tvert om er det slik at avfolkning og utarming i distriktene går hånd i hånd med stress, forurensning og miljøproblemer i pressområdene. *Alle taper* på den kapitalistiske distriktspolitikken, alle uten kapitalen selv.

VIRKEMIDLENE I NORSK DISTRIKTSPOLITIKK

Regjering og UD sier i sin "informasjon" at Norge i EF vil kunne bevare alle de virkemidler vi nå anvender i distriktspolitikken. Til dette er å svare tre ting. For det første er det galt at vi kan være sikre på å kunne bevare alle de nåværende virkemidler. For det andre må det tilføyes at vi helt sikkert blir forhindrede fra å bruke virkemidler som vi nå ikke bruker, men som vi kanskje kunne ønske å ta i bruk senere.

For det tredje må vi ikke henge oss opp i formelle regler, når de reelle økonomiske lover i EF har så mye større tyngde. Vi skal se på disse punktene etter tur.

INVESTERINGSTILSKUDD

I Norge i dag finnes det ulike øvre grenser for de investeringsbidrag som er tillatt. I noen områder kan man støtte med inntil 35% av investeringene: dette gjelder Nord-Norge, deler av Trøndelag og Sogn og Fjordane. I andre deler (Agder, Oppland) kan man gi støtte med inntil 25%, og i atter andre områder med inntil 15%. Innenfor EF er det som nevnt nå vedtatt at man i de "sentrale områder" bare kan gi en investeringsstøtte på høyst 20%. Ingen vet i dag hvilke områder i Norge som vil bli klassifisert som "sentrale", og ingen kan derfor si at denne kategorien ikke vil omfatte områder der vi i dag har anledning til å gi 25 eller 35% støtte. Man kan tro eller håpe det ene eller det andre, men av forhandlingene i Brussel hittil burde vi ha lært at tro og håp ikke rekker så langt. Som nevnt ovenfor er det Kommisjonens uttrykkelige målsetting at det på lang sikt skal bli øvre grenser for investeringsbidrag i *alle* områder, og ingen kan garantere oss at denne grensen vil være høy nok til at vi kan bevare den støtte vi nå gir (eller den vi måtte ønske å gi senere). Vi må understreke at så lenge vi ikke har beinharde juridiske garantier, er det bare ønsketenkning å si at Kommisjonen og Ministerrådet vil "ta hensyn" til våre "rimelige" interesser. *Det blir EF og ikke vi som kommer til å bestemme hva som er rimelig.*

ANDRE FORMER FOR STØTTE

Et hovedprinsipp i EF er at regional støtte ikke må være "konkurranseforvridende". Det er uklart hvordan dette skal fortolkes, med det er sikkert at f.eks. støtte til drift, til løpende utgifter, ikke kommer på tale. Man vil f.eks. ikke kunne gi støtte til arbeidskostnadene. Dette fører logisk til at bedriftene satser på kapitalintensive næringer, fordi de her kan få en større støtte enn ved næringer som bruker lite kapital per arbeidsplass. Dosent Frits Holte skriver i sin særuttalelse om distriktspolitikk fra Skånlandutvalgets innstilling:

Virkningene av å bruke et bestemt beløp til støtte av næringslivet i et distrikt, avhenger av i hvilke former støtten blir ytet. Det viktigste eksemplet er antakelig dette. Sett at det er mangel på arbeidsplasser i et distrikt, og at myndighetene vil bruke et bestemt beløp pr. år for å rette på dette. I alminnelighet vil det da kunne skapes flere arbeidsplasser i distriktet hvis bedrifter tilbys subsidiering av arbeidskostnader ved etablering i distriktet enn hvis de tilbys subsidiering av investeringer ved slike etableringer.

– Det er ikke så greit å bo her nede. Vi vantrives så kolossal. Vi lengter tilbake til vårt hjem i Lofoten. Med en gang jeg får arbeid i Nord-Norge, skal vi med en gang flytte tilbake. Vi har bestemt oss for det, og vi håper det ikke skal gå så mange år.

– Vi bor her i Porsgrunn i et boligområde som med forakt blir kalt for Kautokeino av den fastboende befolkning. De gjør det fordi det bare er nordlendinger her nede. De tror visst at vi nordlendinger er litt annerledes. De bruker jo også å kalle oss for «jævla nordlendinger».

– Men vi kan nå i alle fall ikke noe for at det bare bor nordlendinger her. Det kommer jo av at det bare bor innflyttere her, og nesten alle innflyttere til Porsgrunn er jo nordlendinger, og vi er jo blitt plassert i betemte boligområder rundt Porsgrunn.

– Miljøet i disse boligområdene er triste greier. Det er mye både av fyll og bråk. Tror det kommer av at folk ikke klarer å finne seg til rette. Når man vantrives er det ikke så greit. Da er det så mye som følger med.

– Rart var det å komme hit ned til Porsgrunn. Vi ble jo lovt gull og grønne skoger av Norsk Hydro. Vi ble vist filmer av lekke moderne leiligheter. Det vi kom til var ikke mye å skryte av. En gammel nedslitt, kald blokkleilighet var det vi fikk, og her er så lytt at vi nesten kan høre alt hva naboen sier.

– Men det går nå på et vis, når man tar en dag i gangen. Vi skal nå heller ikke bo her så mange år før vi flytter tilbake til Lofoten igjen.

*Arnfinn Holdal fra Vestvågøy i Lofoten,
nå bosatt i Porsgrunn.*

Arnfinn Moldal sammen med sin kone Hjørdis og deres to barn,
lengst til høyre står broren til Hjørdis, Hjalmar Martinsen

Hittil har vi ikke i Norge gitt subsidier til arbeidskostnader, men det er langt fra en utenkelig løsning på visse utkantproblemer. På spørsmålet om ikke dette vil være nasjonaløkonomisk ulønnsomt, kan man for det første si at bare dreier seg om en annen bruk av støtte som ellers ville ha blitt brukt på annen vis, og for det andre at det meget vel kan være nasjonaløkonomisk lønnsomt å gjennomføre slike tiltak som synes å være bedriftsøkonomisk ulønnsomme.

"En spredning av bosetningsmønsteret er uforenlig med ønsket om økende velstand og tilslutning til Fellesmarkedet. (...) I stedet for å snakke om distriktutbygnings-politikk, burde vi heller snakke om distriktssanerings-politikk. (...) Selv om man må sanere distriktene, er det en stor oppgave å finne ut hvordan det bør gjøres.

Professor Tor Fr. Rasmussen, medlem av "Ja til EF", Arbeiderbladet 15. april 1967.

"Et folk som lever er et folk på vandring. Det gjelder geografisk, yrkemessig, økonomisk, i kulturell og åndelig utvikling. Livets uro kjennetegner livet selv."

Stortingsmann Helge Seip i "Festskrift til Ole Myrvoll 60 år." 1971.

ETABLERINGSKONTROLL

De „positive” virkemidler av den type som er nevnt, vil alltid komme i strid med logikken i EF. Annerledes er det med de såkalte negative virkemidler, i første rekke etableringskontroll og etableringsavgifter. I dag har vi i Norge ordningene med byggeløyve og med lokaliseringsrettleggning, som begge har et slikt negativt siktepunkt idet de tar sikte på å begrense veksten i pressområdene. Det er ikke uenighet om at det også i EF vil være formelt mulig å bevare disse virkemidlene, *om vi er villige til å betale det de koster*. Det er nemlig all grunn til å tro at etableringskontroll for et Norge i EF vil føre til så stor kapitalflukt fra landet at vi etter kort tid måtte gi opp de ordninger vi har, og vil være helt avskåret fra å ta i bruk enda kraftigere virkemidler, slik som etableringsavgifter. Som nevnt ovenfor: etableringskontroll er en urealistisk tanke innenfor EF, og det er ingen grunn til å nedlegge formelle forbud mot tiltak som forbyr seg selv.

Paal Brække:

Legg Norge ned

Det du ærlig elsker blir et minne
resten er futuruset luft jord vann
Det du ærlig elsker skal tas fra deg
Det du ærlig elsker var din sanne arv
Hvis er verden, vår, deres, eller
er den ingen?

Forst så vi tørt Elysium, så grep vi det
selt i maskinbatter, isbastrålere og
utkantstovk

Det du ærlig elsker var din sanne arv
det du ærlig elsker skal tas fra deg

Se IBM og Shell og Phillips, kentaurer i
sin pengeverden

Legg Norge ned, for nordmenn skapte ikke
bilen, samlebåndet, og ikke platen

Legg Norge ned, jeg sier legg det ned
Lær av fremmedarbeiderne hvor du står
på stigen av oppfinnsombet og rentabilitet

Legg Norge ned, Trygve
legg det ned!

Din traustbet falmer mot en hvit tornado

«Se ut som en vinner i Bryssel, og du
skal vinne folkeavstemningen»

Legg Norge ned

Du er en pisket bikkje under bankdirektørene
en skrytende skjære når valget nærmer seg
hålt hvit hålt svart

og kjenner ikke stjert fra vinge

Legg Norge ned

Og hvor ussel din regnekunst
bygget på kunstige behov

Legg Norge ned

Hvor rask til å selge, grådig på å kjøpe

Legg Norge ned, jeg sier

legg det ned

«Noe fritt etter Ezra Pound: Canto LXXXII»

ARGUMENTER DU MØTER:

1. "Norge utenfor EF vil ha så lav økonomisk vekst at vi ikke vil ha midler til å drive distriktspolitikk med."

Landets fremst økonomiske eksperter – enten de selv er tilhengere eller motstandere av EF – har gang på gang understreket at det rent økonomisk ikke betyr noe om Norge går med i EF eller ikke. Forskningssjef i Statistisk Sentralbyrå, Odd Aukrust, sier et sted bl.a. "at tollgrenser av den høyde som fins i Vest-Europa i dag ikke representerer noen avgjørende hindring for det internasjonale varebytte . . . at valget av markedsløsning derfor har lite å bety for landets økonomi i totalmålestokk". Det er således klart at den framtidige økonomiske veksten ikke er avhengig av om Norge blir medlem av EF eller ikke. Påstanden om at vi ikke skulle ha råd til å drive distriktspolitikk om vi holder oss utenfor EF, savner derfor ethvert grunnlag.

2. "Det er ingenting som hindrer oss i å bevare våre distriktspolitiske virkemidler innenfor EF."

EF's økonomiske system er bygd på prinsippene om fritt arbeidsmarked, fri kapitalbevegelse og fri etableringsrett. Et slikt økonomisk system fremmer med tvingende nødvendighet sentralisering og avfolkning av distriktene. Skulle derfor en distriktspolitikk i EF bli effektiv, så måtte den gripe inn i EF's økonomiske grunnstruktur – i prinsippene om fri etableringsrett og fri kapitalbevegelse. Det er nærmest meningsløst å diskutere om vi blir hindret i å bruke det eller det distriktspolitiske virkemiddel. Stort sett bruker EF og Norge de samme virkemidlene. Forskjellen er bare den at i EF er det som vi i dag begynner å bli klar over i

Norge, så helt tydelig: *de distriktpolitiske virkemidlene virker ikke*. La oss ta f.eks. etableringskontroll som kunne innebære forbud mot eller større avgifter ved etablering i pressområdene. En slik etableringskontroll ville kunne være effektiv under den forutsetning at en kunne hindre kapitalbevegelser ut av landet. Går vi inn i EF, vil slike virkemidler føre til at kapitalen flytter til sentrale industriområder andre steder i EF, istedenfor å etablere seg i distriktene i Norge. Innenfor EF vil den distriktpolitiske oppgave nr. 1 for Norge kunne bli å gjøre Oslo-området konkurransedyktig med de gigantiske industrisentra på kontinentet. Hva det ville bety for distriktene og utkantene, kan vi knapt nok forestille oss i dag.

3. *"I EF legger en stadig større vekt på å drive en aktiv distriktpolitikk."*

I Frankrike har en benyttet etableringskontroll. Men det er interessant å legge merke til at denne etableringskontrollen i og rundt Paris er blitt sterkt svekket i løpet av de siste fem-seks årene. Bakgrunnen er at en har forstått at Paris er et naturlig sentrum i EF og at det ikke er økonomisk ønskelig å innskrenke veksten – dvs. konsentrasjonen av kapital og arbeidskraft – i dette området. Det ville bare føre til at andre land som f.eks. Vest-Tyskland ville vokse på bekostning av Frankrike. – Den samme erfaringen har en gjort i Italia. Sommeren 1971 debatterte Nasjonalforsamlingen spørsmålet om etableringskontroll og etableringsavgift. Men begge tiltakene ble avvist trass i at de ville være naturlige tiltak i forsøket på å bremse den sterke konsentrasjonen i Nord-Italia. Italiensk industri og italienske myndigheter fryktet ganske enkelt kapitalflukt fra Italia til andre land i EF.

4. *"Ved hjelp av Det europeiske sosialfondet vil vi kunne bygge ut distriktene våre."*

Det er illusjon å tro at det nåværende Sosialfondet vil kunne fremme en distriktsvennlig politikk i Norge. Målsettingen har hele tiden vært den samme i EF. Men vi har vist i dette heftet at distriktpolitikk ikke bare dreier seg om målsettinger og gode hensikter – det er den faktiske

utviklingen som teller. Dersom en mener – som sosialminister Højdahl – at Det europeiske sosialfondet fremmer distriktenes interesser, må en bygge det på at fondet faktisk til nå har vært til distriktenes beste og utviklet distriktene. Hvilken betydning har det så hatt? Fondet hadde inntil utgangen av 1969 ytt tilskudd til medlemslandene på i alt 819 millioner kroner – en del av dette beløpet gikk til flyttetilskudd. I 1971 ble fondet utvidet slik at en i løpet av 70-årene regner med å kunne yte en årlig støtte på omlag 1,5 milliarder kroner. Men innenfor en økonomisk union som EF vil det likevel være et helt ubetydelig beløp. Skulle f.eks. Sosialfondet yte en innsats som svarer til den Arbetsmarknadsstyrelsen i Sverige yter, måtte fondet ha en årlig bevilgningsramme på omlag 50 milliarder kroner. Det skulle derfor være klart at Sosialfondet i EF ikke er noe betydelig og viktig distriktpolitisk virkemiddel.

SKAL VI LEGGE NED DISTRIKTENE?

Dette heftet gir en inngående analyse av EF's distriktspolitikk. Hovedvekten er lagt på Frankrike og Italia – de to EF-landene som har de største regionale vanskene. Selv om Kommissjonen i Bryssel hevder at EF er i ferd med å løse de distriktspolitiske problemene, viser de virkelige forhold noe annet. EF har snarere forsterket enn bidratt til å løse de regionale problemene. Ikke minst er Italia et lærerikt eksempel for Norge, med sterk industriell konsentrasjon i nord og en tilsvarende underutvikling i sør. I løpet av de siste ti årene har avstanden mellom nord og sør bare blitt større, og det er ingen tegn til at Sør-Italias problemer vil bli løst. Det som isteden skjer er at mange sør-italienere tvinges til å flytte fra hjem og familie og bli fremmedarbeider i andre EF-land. Sør-Italias skjebne i EF gir en pekepinn om hvordan det vil gå med f.eks. Nord-Norge i EF.

I EF blir Norge et eneste stort utkantproblem. Det som idag kalles utkantstrøk i Norge vil bli en helt hvit flekk på kartet sett fra Bryssel, utkantstrøk i et utkantland. For hele Norge vil komme til å bli en utkant av EF. Kanskje vil det bli distriktspolitisk oppgave nr. 1 for Norge å gjøre Oslo-området konkurransedyktig med de store industrisentraene i Vest-Tyskland, Frankrike og Italia. I en slik situasjon vil det ikke lenger komme på tale å opprettholde vårt nåværende bosettingsmønster, med forholdsvis spredt bosetting rundt i hele landet. Hovedproblemstillingen er denne: Skal vi gå inn i EF og legge ned distriktene? Eller skal vi holde oss utenfor og fortsette kampen mot sentralisering og avfolkning?